

Folkeråd om digital dannelse

"Teknologi er et redskab, vi skal bruge, men ikke et liv, vi skal leve."

Ordene faldt i forbindelse med folkerådets drøftelser, og de indkapsler en stor del af netop den form for tænkning, som digital dannelse i DANSK IT's optik handler om.

Som udløber af DANSK IT's Udvalg for Digitale Kompetencers arbejde med digital dannelse og at formulere tre digitale nøglekompetencer indledte vi et samarbejde med Folkehøjskolernes Forening i Danmark. Hensigten var at trække på den traditionelle folkeoplysningsånd og inddrage en bred folkelig skare for at drøfte de nødvendige tiltag til at sikre danskernes digitale dannelse.

Dermed afholdtes Folkeråd for Digital Dannelse d. 30. november. Scenen var sat i historiske rammer på Rødding Højskole i Sønderjylland, grundlagt i 1844 for at sprede dannelsens lys blandt bondebefolkningen. Alle, der havde lyst til at sætte en dag af til at diskutere, hvordan vi sikrer danskernes digitale dannelse, var velkomne, og deltagerkaren var mangfoldig: Der var DANSK IT-medlemmer, en kunsthåndværker, folk fra oplysningsforbund, folkeskoler, gymnasier, universiteter, embedsværket, private borgere og højskoleelever. På bedste højskolemanér indledte vi dagen med en sang, der satte rammen for en fortsættelse af højskolebevægelsens oplysningsprojekt i den digitale tidsalder og gav en indledning, som kun et samarbejde med Folkehøjskolerne kunne give.

Klaus Kvorning Hansen, formand for Udvalget for Digitale Kompetencer, og Jonas Møller, Folkehøjskolernes Forening, styrede slagets gang, og Klaus Kvorning indledte drøftelserne på dagen ved at redegøre for kerneelementerne i vores opfattelse af digital dannelse.

Dagens drøftelser

I løbet af dagen drøftede vi, hvad der skal til for at sørge for, at alle danskere besidder grundlæggende digitale brugerkompetencer, skaberkompetencer og refleksive kompetencer, og vi drøftede, hvordan den enkelte, civilsamfundet og politikerne kunne bidrage til dette.

Til at levere indspark havde vi blandt andet DANSK IT's bestyrelsesmedlem Michael Ørnø fra Statens IT, der fortalte om sine bestræbelser på at holde sig anonym på nettet, Thomas Vigild fra Vallekilde Højskole, der berettede om brugen af spildesign til at lære unge digitale kompetencer, Niels Jakob Pasgaard fra eDidaktik, der talte om forholdet mellem klassisk og digital dannelse samt Janne Bavnhøj og Astrid Søe fra Højskolerne, der fortalte om deres baggrund for at bringe Grundtvig ind i den digitale verden med en Twitter-profil. Alle disse og flere til bidrog til en dag præget af konstruktive drøftelser, som danner grundlag for konklusionerne på de følgende sider.

En stor tak skal gå til alle deltagere og Rødding Højskole, og vi ser frem til at bære konklusionerne ind på Christiansborg til vores høring den 22. februar.

Konklusioner om digitale nøglekompetencer

I DANSK IT's *Anbefalinger til styrkelse af danskernes digitale kompetencer* skitseres tre slags digitale nøglekompetencer – brugerkompetencer, skaberkompetencer og refleksive kompetencer – , som er nødvendige for at sikre, at så mange danskere som muligt får redskaberne til at gribe de digitale muligheder og begå sig i det digitale samfund. I DANSK IT tror vi ikke på begrebet *digitalt indfødte*, for den digitale dannelse er en opgave for alle alders- og samfundsgrupper.

Det er nemt at påpege, at den digitale dannelse bør sikres ved politisk handling og lovgivning, eksempelvis med digital dannelse på skoleskemaet, men i DANSK IT mener vi, at opgaven er meget større end dette. Ligesom med højskolebevægelsens oplysningsprojekt skal den enkelte, civilsamfundet og det politiske system løfte i flok.

Folkerådets drøftelser koncentrerede sig om hver type af nøglekompetencer og beskæftigede sig med tre spørgsmål: Hvad kan den enkelte gøre? Hvad kan civilsamfundet gøre? Hvad kan politikerne gøre?

I de følgende afsnit fremlægger vi de vigtigste pointer og citater fra drøftelserne. Der var mange flere, og snakken gik livligt i alle grupper, så vi har ikke kunnet få alt med, men vi har forsøgt at opsummere væsentlige og repræsentative udsagn fra de mange engagerede folkerådsdeltagere.

Digitale brugerkompetencer

Kende til og forstå digitale værktøjer

At besidde grundlæggende tekniske færdigheder og viden.

Tilgå og evaluere information

At kunne finde, hente samt bedømme relevans, integritet og brugbarhed.

Håndtere information

At kunne kategorisere, organisere og lagre information på en effektiv og genbrugelig måde.

Hvad kan den enkelte gøre?

Den enkelte kan sørge for at tage ansvar for at tillære sig kompetencerne – det gælder ikke blot de digitale. Meget kan opnås med en simpel Google-søgning, og endnu mere kan opnås ved nysgerrighed og ved at opsøge frivillige med særlige kompetencer, som kan lære fra sig. Sådanne kan findes i familien, på arbejdspladsen eller i foreningslivet.

Dertil er det særligt vigtigt ikke blot med opmærksomhed på svindel og spam, men også en bevidsthed om, hvad man betaler med, når man bruger tjenester, der umiddelbart er gratis. Data-drevne forretningsmodeller har også enorm værdi – og den værdi skal man være bevidst om.

- "Du har pligten til at deltage i det samfund, du er en del af."
- "Vær nysgerrig."

- "Vær opmærksom på hvilke data og rettigheder, man giver afkald på en købs/brugssituation."
- "Lær at bruge teknologien nuanceret – til det, den er god til, ikke til alt, den kan."

Hvad kan civilsamfundet gøre?

Civilsamfundets rolle i forhold til digitale brugerkompetencer handler om at stille muligheder til rådighed for den enkelte – og for at oplyse og løse problemer.

Dertil har civilsamfundet en rolle i forhold til at formidle forskellen mellem sociale mediers uredigerede nyheder og redaktionelle nyheder, så man på den måde kan undgå, at problemerne med "falske nyheder" ikke kommer helt ud af kontrol.

- "Vi skal have digitale værger."
- "Man skal gøre sine nyheder færdige."

Hvad kan politikerne gøre?

Politikernes ansvar for at sikre digitale brugerkompetencer ligger bl.a. i at sørge for en ordentlig datasikkerhed, særligt for offentlige data men også for private.

En lige adgang til teknologien i form af at sørge for ordentlig udbredelse af bredbånd og andre muligheder for at være aktivt på internettet er en central forpligtelse for det offentlige, ligesom andre former for kerneinfrastruktur er det.

Det ville naturligvis være optimalt, at man gjorde den digitale del af pensum i uddannelsessystemet langt mere fremtrædende, og at minimumskrav til digitale brugerkompetencer indgik på linje med minimumskrav til læsning, stavning, regning osv.

Det er også essentielt, at de offentlige IT-systemer bliver mere brugerorienterede, hvis man ikke skal tabe mange danskere, når det gælder digital interaktion med det offentlige (læs mere herom i *DANSK IT's Anbefalinger til lovgivning i det digitale samfund*).

- "Det er ikke helt gået op for politikerne, at der er et opsparet behov for digital dannelse."

Digitale skaberkompetencer

Omdanne information

At kunne tage afsæt i, udvælge og omdanne tekst til bestemte formål.

Skabe information

At designe og udarbejde it-produkter til bestemte målgrupper og formål.

Dele information

At kunne forstå og bruge digitale værktøjer til at samarbejde, kommunikere og udveksle informationer.

Konstruere

At kunne forstå og bruge strukturer og algoritmer, herunder at forholde sig skabende til dem.

Hvad kan den enkelte gøre?

Den enkelte kan sørge for at opsøge muligheder for digital skabelse. Gerne gennem leg, der bl.a. på Vallekilde Højskoles spiludviklingslinje udgør den mest lærerige vej til evner udi bl.a. kodning. Mange ligger inde med en naturlig skabertrang, der udtrækkes eksempelvis gennem leg med LEGO-klodser, som man bør overveje at udnytte digitalt også.

Nogle gange er den bedste vej til digital læring at gå mere gammeldags til værks, hvilket man også bør være opmærksom på.

- "Overvej hvornår fysiske redskaber såsom bøger fungerer bedre."
- "Du skal selv opsøge muligheder og anledning. Øv dig"

Hvad kan civilsamfundet gøre?

Civilsamfundet kan tilbyde muligheder og rammer for at udvikle folks digitale skaberkompetencer. Det gælder ikke bare de mest oplagte steder som på biblioteker og uddannelsessteder, men også i det brede foreningsdanmark – hos spejdere, fagforeninger og aftenskoler, eksempelvis. Her bør man sætte de frivillige med særlige kompetencer i spil, så disse får en mulighed for at mødes og koordinere, så deres indsigter kan udbredes bredt.

Man kan også gøre meget ved at tilskynde til, at folk erhverver sig skaberkompetencer, så deres muligheder socialt og professionelt udvides.

- "Det skal være lige så attraktivt at kode som at spille fodbold."
- "Vi skal udvikle et starter-kit i digital førstehjælp."
- "Der skal være status forbundet med at være digitalt skabende."

Hvad kan politikerne gøre?

Politikerne skal sørge for, at der skabes broer mellem brugere og profession, og at der ikke blot tænkes i effektivisering, når der tænkes på digitale skaberkompetencer. Det handler ikke bare om, at man kan spare penge ved at sikre disse kompetencer hos befolkningen. Derfor er det nødvendigt, at det offentlige fastholder en sammenhæng i indsatserne, så de ikke gennemføres fragmenterede.

IT skal fylde mere end et egentlig fag – den digitale naturlighed med eksempelvis kobling mellem forskellige fag bør styrkes.

- ”Skab en sammenhæng. Der er mening med galskaben.”

Refleksive digitale kompetencer

Anvende information trygt

At kunne forstå og håndtere etiske og lovmæssige problemstillinger i forbindelse med digitalt baseret kommunikation.

Identitetsskabelse

At kunne agere hensigtsmæssigt i forhold til, hvordan man ønsker at fremtræde som et digitalt formidlet individ.

Samfundsforståelse

At kunne forstå hvordan den digitale udvikling påvirker samfundet og dets institutioner og virksomheder.

Digital dannelse

At kunne udfolde sig og deltage i alle samfundsmæssige forhold.

Hvad kan den enkelte gøre?

Først og fremmest kan man opdrage på sig og sine – ligesom i den virkelige verden er den bedste kilde til både god opførsel og dybe refleksioner, at familierne tager opgaven på sig. Vi har alle et ansvar for at svække de rå miljøer, som findes mange steder på nettet. Det adskiller sig ikke fra at bekæmpe andre former for mobning og dårlig opførsel.

- ”Klassisk dannelse kommer før digital dannelse – skabes i skolen, af civilsamfundet og individerne.”
- ”At opsøge refleksion er at reflektere, og dette gælder såvel analogt som digitalt.”
- ”Opsøg ny viden og undersøg mulighederne.”

Hvad kan civilsamfundet gøre?

Ligesom højskolebevægelsen spillede en afgørende rolle i folkeoplysningen, så bør en stor del af opgaven med at højne den digitale dannelse løftes af frivillige fællesskaber, hvor man mødes og bliver klogere i fællesskab. Det gælder mere end nogensinde med de digitale platforme, hvor man har muligheden for at skabe flere forskellige identiteter og optræde i et utal af roller.

En digitalt oplyst borger kan via dannelsen i fællesskaberne langt bedre udnytte det konstante bombardement af informationer, der kan være sande, hele eller halve løgne. Og eksempelvis kan højskolebevægelsen i fuld overensstemmelse med sin tradition påtage sig en særlig opgave i at befæste det digitalt oplyste menneske, der kan forstå og begå sig i det samfund, som digitaliseringen i den grad præger.

- "Vi har brug for digitale forsamlingshuse og diskussionsklubber på nettet."

Hvad kan politikerne gøre?

Det offentlige bør være en rollemodel i digitaliseringen. Det indebærer, at de digitale muligheder bør udfoldes bedst muligt gennem politisk handling og ikke sidde fast i bureaukrati, særinteresser og forældet lovgivning og regler.

Det er svært at sikre den digitale dannelse, hvis det offentlige slet ikke følger med. Derfor skal juraen gøres tydelig og det offentlige bør bestræbe sig på at kommunikere så enkelt og simpelt til borgerne, som de lader sig gøre – og på borgernære platforme.

Særligt vigtigt er det, at man fastholder den klassiske forståelse af dannelse, også i en digital verden – dannelse kan ikke måles og vejes, og de politiske bestræbelser på at sikre den digitale dannelse bør ikke tage udgangspunkt i et simpelt mål om kompetenceoptimering. Den digitale dannelse er et fundamentalt behov i det samfund, vi allerede lever i, og det bliver kun mere afgørende i fremtiden.

- "Teknologi er et redskab, vi skal bruge, men ikke et liv, vi skal leve."
- "Ikke alt kan måles – f.eks. ikke dannelse"
- "I det offentlige burde man forsøge sig med også at kunne kommunikere sit budskab til borgeren på 140 tegn."